

A SZOCIÁLIS GAZDASÁG MINT A HARMADIK SZÉKTOR TEVÉKENYSÉGI TERÜLETE A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN*

Iveta Dudová–Silvia Vadkertiová

Bevezetés

A szociális gazdaság, ahogyan azt ma Szlovákiában ismerjük, történelmi gyökereken és hagyományokon alapul, különösen a kölcsönös szolidaritáson és a szervezeteti hagyományokon. A szervezetetek a jövő szociális gazdaságának egyik alapvető forrását jelentik. A szervezetetek Szlovákiában már a 19. század közepén a kölcsönös hitelszövetkezeteken keresztül jelentősen hozzájárult a kisiparosok és a parasztság fejlődéséhez. A pénzügyi szolgáltatást nyújtó szervezet – az első hitelszövetkezet Európában – 1845-ben alakult meg. Tagjainak olcsó hitelt nyújtott a szervezetet pénztárába rendszeresen befizetett megtakarításokból származó pénzeszközökből. Szigorú feltételeket szabtak meg, amelyek mellett a kérelmező kölcsönt kaphatott (erkölcsös és becsületes életmód, az alkohol, az éjszakázás és a kártyázás kerülése). Az olcsóbb hitel segítette a tagokat abban, hogy javítsák szociális körülményeiket, ne függjenek az uzsorásoktól, és megvédte őket az elárverezéstől. Az alapszabály szerint kötelező betétet és kötelező heti támogatást határoztak meg. Az alapok alaptőkéből, heti befizetésekből és hitelkamatokból álltak. A pénzügyi szolgáltatást nyújtó szervezetet vezérelve az önkéntes belépés, az önszegély, a kölcsönösség és az önkormányzatiság voltak. A szervezetet segítette tagjai műveltségének bővítését, és a szlovák nemzeti szellemre nevelte őket. Később e példa alapján más szervezeteket is alapítottak, és fejlődésük a második világháború befejezése utáni egész időszakban is folytatódott. Szlovákiában 1947-ben volt a legtöbb szervezet, szinte minden család részt vett a szervezeteti tevékenységben.

*<https://doi.org/10.62560/csz.2024.01.07>

A Csehszlovák Köztársaság idején számos önkéntes és önszervező szervezet működött. 2008-ban az aktív munkaerő-piaci politikával kapcsolatos foglalkoztatási szolgáltatásokat szabályozó hatályos jogszabályok módosításának részeként Szlovákiában megteremtették a szociális vállalkozások¹ létrehozásának jogi lehetőségét.

A szociális vállalkozások működésének támogatása érdekében közpénzből nyújtott, időben korlátozott támogatást biztosítottak a szociális vállalkozásokban munkahelyek létrehozásának és fenntartásának támogatására azon munkavállalók számára, akik a szociális vállalkozásban való foglalkoztatásukat megelőzően hátrányos helyzetű álláskeresők voltak.

A 2013 és 2018 közötti időszak a szociális gazdaságok hanyatlásának tekinthető, mivel az előző időszakban nyújtott célzott támogatásokat visszavonták, a meglévő szociális vállalkozások megszűntek, és újak nem jöttek létre.

A szociális gazdasági szektort csak 2018-ban szabályozta külön törvény, amely létrehozta a szociális gazdasági ágazatot, meghatározva a szociális gazdasági szervezeteket, a szociális vállalkozásokat, a szociális vállalkozások támogatásának lehetőségeit és a szociális gazdasági ágazat adminisztrációját. Ez megnyitotta az utat az ágazat kialakulása és fejlődése előtt.

Célkitűzés

Írásunk a szociális gazdaság szerepét taglalja, különös figyelmet fordítva a szociális vállalkozásokra és a harmadik szektorra. Betekintést nyújtunk a szociális és szolidáris gazdaságba, a szociális vállalkozások sajátos jellemzőibe, a szociális vállalkozás meghatározásába szlovákiai viszonyok között. A publikáció célja a harmadik szektor meghatározása a szociális gazdasággal összefüggésben a szlovákiai viszonyok között, a szociális vállalkozások létrehozásának jogszabályi kereteinek ismertetése, a működő szociális vállalkozásokkal rendelkező régiók azonosítása, valamint a jogi keretek által a szociális vállalkozások fejlesztésére nyújtott lehetőségekre Szlovákiában. Az elemzés tárgyát a bejegyzett szociális vállalkozások képezik, amelyek a szociális gazdaságról szóló törvény elfogadása után jöttek létre Szlovákia régióiban, amikor a régiókban bejegyzett szociális vállalkozások tényleges mennyiségi mutatóit elemezzük. A törvény nyújtotta lehetőségek szempontjából és az alkalmazási gyakorlat igényeinek figyelembevételével a szociális vállalkozások fejlődésének előfeltételeire összpontosítunk.

Szociális és szolidáris gazdaság

A szociális gazdaságnak nincs egységes és állandó meghatározása. Véleményünk szerint a szociális gazdaság valamennyi szervezetének közös jellemzői abban határozhatók meg, hogy olyan emberekből álló szervezetek, amelynek fő célja az emberek szükségleteinek kielégítése, nem pedig a tőkebefektetők jutalmazása.

A szociális gazdaság szervezetei tiszteletben tartják az olyan elveket, mint a szabad tagság, a nonprofit jelleg (a profitot nem a tőkehozamokon keresztül osztják újra), a közhatalomtól való függetlenség, az „egy ember, egy szavazat” elvének megfelelő demokratikus irányítás.

Szlovákiában ezen a területen már régóta jelentősen tevékenykedik G. Korimová. Elméleti szintű meghatározása szerint a szociális gazdaság olyan interdiszciplináris tudományág, amely a szociális szubjektumok viselkedését tanulmányozza, a közérdek alternatív megvalósításának szociálgazdasági feltételeit vetíti előre a hátrányos helyzetű vagy régóta kirekesztett csoportok társadalmi befogadása céljából. Ugyanakkor olyan szociálgazdasági célkitűzések, eszközök, szervezeti és jogi intézkedések összességét jelenti, amelyek célja az egyének, embercsoportok és régiók közötti szociális egyenlőtlenségek objektív csökkentése, foglalkozik a különböző hátrányos helyzetű egyéneknek a többségi társadalom életformájába való társadalmi beilleszkedésének megvalósításával, valamint a rendszeres jövedelemszerzés feltételeinek megteremtésével, különösen új munkalehetőségek teremtése és az életminőség növekedése érdekében. Gyakorlati szinten a szociális gazdaságot különböző típusú szociális egységek alkotják, amelyek szervezetenként függetlenek a közigazgatástól, bár az áruk és szolgáltatások előállításában állami forrásokkal támogatják őket, mivel a szociális célokat helyezik előtérbe: a munka a tőkével szemben, a közérdek a nyereséggel szemben, a demokratikus részvétel a vállalkozásban való tulajdoni részesedéstől függetlenül, és a nyereséget szociális és fejlesztési célokra fordítják vissza (Korimova 2008).

G. Lubelcová hangsúlyozza, hogy a szociális gazdaság a kielégítetlen szociális szükségleteket foglalkoztatási lehetőséggé alakítja át, és így egyrészt új teret nyit a foglalkoztatás számára, ugyanakkor ösztönzőleg hat a helyi és regionális fejlődésre és az ott élők életminőségére (Lubelcová 2012).

J. Defourny és M. Nyssens szerint a szociális gazdaság legtöbb jelenlegi meghatározása két különböző megközelítést ötvöz: egyrészt egy jogi-institucionális megközelítést az alapszabályokon keresztül, másrészt egy etikai vagy normatív megközelítést, amely konkrét elveket határoz meg a különböző összetevők működésének irányítására (Defourny–Nyssens 2017: 45).

A szociális gazdaság francia koncepciója, amely fokozatosan a szociális és szolidáris gazdaság fogalmává fejlődött, jelentős hatással volt e terület fejlődésére az Európai Unióban.

Franciaországban a szociális gazdaság strukturált egészként való azonosítása az 1970-es évekre nyúlik vissza. Ez az állam gazdasági beavatkozásának átalakulásának köszönhető, és egyben a civil társadalom fejlődéséhez hozzájáruló intézményi változások eredménye is.

A Kölcsönös, Szövetkezeti és Társulási Tevékenységek Nemzeti Kapcsolattartó Bizottsága (CNLAMCA) 1970-ben alakult meg. A tagság szabadsága, a demokratikus irányítás, a nyereségvágy hiánya és az államtól való függetlenség elvei alapján alapított szervezet érdekképviselőként működik, amelynek feladata, hogy egyesítse az őt alkotó mozgalmakat és befolyásolja a közpolitikát (Duverger 2019).

1981-ben Franciaországban elfogadták az első rendeletet a szociális gazdaság elismeréséről (L'économie, 2012). A rendelet feladata az volt, hogy elősegítse a szociális gazdaság területén tevékenykedő kölcsönös társaságok, szövetkezetek, valamint egyesületek fejlődését (Décret n°81–1125 Création de la Délégation à l'économie sociale). A fenti jellemzők széles körben elterjedtek a gazdasági szakirodalomban, és egy olyan szociális gazdaságot írnak le, amely három fő csoportot – szövetkezeteket, kölcsönös önszegélyező társaságokat és egyesületeket – tartalmaz, amelyekhez később alapítványok is csatlakoztak.

Franciaországban 2014-ben fogadtak el először törvényt a szociális és szolidáris gazdaság javára. Ez a szociális és szolidáris gazdaságot az emberi tevékenység minden területéhez igazodó üzleti és gazdasági fejlődési módként határozza meg, amelyhez a meghatározott feltételeknek megfelelő - a nyereség elosztásán kívüli célt követő - magánjogi jogi személyek csatlakoznak; demokratikus irányítás (amelyet az alapszabály határoz meg és szervez meg, és amely biztosítja a részvényesek, a munkavállalók és a társaság sikerében érdekelt felek tájékoztatását és részvételét, akiknek kifejezése nem kizárólag a tőke-hozzájárulásukhoz vagy a pénzügyi hozzájárulásuk összegéhez kapcsolódik); két elv szerinti irányítás, ahol a nyereséget elsősorban a társaság tevékenységének fenntartására vagy fejlesztésére szánják, és a kötelezően képzett tartalékokat nem lehet felosztani. (LOI n° 2014–856 relative à l'économie sociale et solidaire).

A szociális és szolidáris gazdaság az embert állítja a gazdasági és szociális fejlődés középpontjába. Három gazdasági áramlat – a szociális gazdaság, a szolidáris gazdaság és a szociális vállalkozás – kereszteződéséből indul ki. A szociális gazdaság (amelynek gyökerei a 19. századra nyúlnak vissza) a liberális közgazdaságtan keretében alakult ki az egyenlőtlenségek csökkentése, az ipari forradalom káros hatásainak ellensúlyozása és a méltányosabb gazdasági kapcsolatok (szövetkezetek, kölcsönös önszegélyező társaságok és egyesületek) átgondolása érdekében.

A szolidáris gazdaság az 1980-as évek gazdasági válsága és munkanélkülisége nyomán alakult ki, és a kirekesztettséget tapasztaló emberekkel való szolidaritás formáira összpontosított, amit később a gazdasági tevékenységen keresztül történő integrációnak neveztek el. Az 1990-es években kialakult szociális vállalkozói szellem arra összpontosított, hogy olyan szociális kérdésekre és problémákra kínáljon innovatív megoldásokat, amelyek esetében a szociális cél nagyobb, mint a gazdasági cél.

A CNLAMCA 1977-es konferenciája nemcsak a szociális gazdaság intézményesítését ösztönözte Franciaországban, hanem 1978 novemberében Brüsszelben megszületett annak európai változata is. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) a CNLAMCA és a CIRIEC-France támogatásával 1980-tól kezdve a nonprofit szervezetek helyével foglalkozott Európában.

A kitűzött cél az volt, hogy a szociális gazdaság francia modelljét átültessék az Európai Gazdasági Közösség (EGK) többi tagországába. 2000-ben a CNLAMCA-modell alapján létrehozták a Szövetkezetek, Önszegélyező Társaságok, Szövetségek és Alapítványok Európai Állandó Konferenciáját (CEP–CMAF) (Duverger 2022).

2002-ben elfogadták a CEP–CMAF Szociális Gazdaság Chartáját, amely szerint a szociális gazdaság, ahogyan azt jogi alapokmánya meghatározza, a szociális gazdaság a civil társadalom alapvető alkotóelemeként mutatkozik be és számos jellemzője van: a személy és a társadalmi cél elsőbbsége a tőkével szemben, önkéntes és nyílt tagság, a tagok általi demokratikus ellenőrzés, a felhasználó tagok érdekei és az általános érdekek közötti kapcsolat, a szolidaritás és az elszámoltathatóság elvei, a vezetési autonómia és a hatóságoktól való függetlenség a profit nagy részének a fenntartható fejlődés céljainak elérésére, a tagoknak nyújtott szolgáltatásokra és közérdekekre való fordítása. (CEP–CMAF 2002).

A harmadik szektor és a szociális gazdaság Szlovákiában

A szociális gazdaságnak és a szociális ágazatnak van egy közös metszéspontja – a szociális cselekvés. A nem állami nonprofit szervezeteket, amelyeket Szlovákiában gyakran neveznek harmadik szektorbeli szervezeteknek és a szociális területen tevékenykednek, gyakran nem állami szociális szervezeteknek is nevezik. Ezek függetlenek a kormánytól, nonprofit alapon működnek, és küldetésük a humanitárius és szociális érdekek képviselése, fejlesztése.

A következő megkülönböztető jegyek jellemzik őket: öngazgatás, participáció, önkéntesség, nonprofit jelleg, tudatosság és szolidaritás. Különböző szintű és területű, az érdekalapútól a közhasznú és az önszegélyező szervezetekig számos konkrét szervezetet foglalnak magukban.

A nem állami nonprofit szervezetek középpontjában két alapvető demokratikus szabadságjog, nevezetesen a véleménynyilvánítás és az egyesülési szabadság áll. Ezek többnyire horizontális struktúrák, amelyek transzszociálisakká válnak Európában, és hozzájárulnak az európai integrációhoz. Ebben az értelemben a nem állami szereplők, amelyek az állam és a piac közötti teret fedik le, négy funkciót töltenek be: szolgáltatás, reform, innováció és értékvédelem.

A Szlovák Köztársaságban a nem állami nonprofit szervezetek a polgárok egyesüléséről szóló törvény alapján létrehozott szervezetek (szakszervezetek, érdekképviselések, jótékonyági szervezetek) és a Polgári Törvénykönyv alapján létrehozott szervezetek (az üzleti szektor számára) közötti jogi térben mozognak. A szociális szolgáltatásokat nyújtó nem állami szervezetek a szolgáltatásnyújtás fókuszsa, jellege és módja szerint megkülönböztethetők, és nagyjából hat típusba sorolhatók (Dudová–Stanek–Polonyová 2018).

Az első típust a karitatív szervezetek képviselik (pl. Szlovák Katolikus Karitás, Szlovák Missziós Mozgalom, Szlovák Vöröskereszt, Evangélikus Diakónia), amelyek országos hatókörű, társadalmi jelentőségű szervezetek.

Ezek a szervezetek szervezeti felépítésüket tekintve viszonylag stabilak, más szervezetek (pl. egyházak) által kialakított kapcsolatokkal és támogatással rendelkeznek, valamint külföldi kapcsolatokat építettek ki.

A bentlakásos szociális szolgáltatások nyújtására koncentrált intézményesített formában saját létesítményeket hoznak létre. Lehetőségeket alakítottak ki arra is, hogy tevékenységeikhez forrásokat és pénzeszközöket szerezzenek. A szociális szolgáltatások nyújtása tekintetében az ilyen típusú szervezetek széles körben képviseltetik magukat.

A második típusba az önkéntes társadalmi és érdekvédelmi egyesületek és humanitárius szervezetek tartoznak, amelyek tagjaikat leggyakrabban közös érdek, szükséglet vagy fogyatékoság alapján szervezik (pl. a Vakok és Gyengénlátók Szlovákiai Szövetsége, a Fogyatékosok Szlovákiai Szövetsége stb. Ezek a szervezetek, amelyek közül néhány országos, de többnyire regionális jellegű és jelentőségű, a szociális szolgáltatások kedvezményezettjeinek szűkebb körére összpontosítanak. Tevékenységük elsősorban az anyagilag kevésbé költséges, többnyire tanácsadási szolgáltatásokra és segítségnyújtásra, valamint a klubtevékenységekre és a saját tagjaiknak nyújtott szociális önszegélyezésre összpontosít.

A harmadik típust a nem állami szervezetek képviselik, amelyek alapítói városok, községek és magasabb, regionális jellegű és jelentőségű területi egységek.

A negyedik típust a szociális szolgáltatásokat nyújtó gazdasági egységek képviselik. Ezek olyan szervezetek (jogi és természetes személyek), amelyek piaci mechanizmusok által szabályozott fő tevékenysége a gazdasági szférába tartozik, és amelyek (különböző okokból) úgy döntöttek, hogy szociális szolgáltatásokat is nyújtanak. E szervezetek profittermelő gazdasági tevékenysége lehetőséget biztosít és saját, független forrásokat teremt a nonprofit-szociális szférában is végzett tevékenységek viszonylag állandó finanszírozására.

Az ötödik típus a nem állami szervezetekből áll, amelyek az állam és az önkormányzatok hatáskörébe tartozó, meglévő szociális ellátó létesítmények ideiglenes bérbeadásával jönnek létre. Gazdasági jellegüket tekintve ez a járulékfizető szervezetekhez hasonló irányítási módszer lesz.

A hatodik típus a szociális szolgáltatásokat nyújtó természetes személyek, akik nyereségért vagy térítés nélkül, az igénybe vevővel kapcsolatban felmerült költségek teljes vagy csak részleges megtérítéséért nyújtanak szociális szolgáltatásokat.

Szlovákiában négy alapvető (leggyakoribb) jogi formája van a nem kormányzati szervezeteknek: alapítványok, nem befektetési alapok, közhasznú szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetek (közhasznú társaságok), civil egyesületek. Ezekon kívül léteznek jogi személyek érdekszövetségei, egyházak és vallási társaságok speciális célú intézményei, valamint nemzetközi elemmel rendelkező szervezetek is.

Az alapítvány olyan speciális célú vagyonszövetség, amely közhasznú célt szolgál. Közhasznú cél alatt itt különösen a szellemi és kulturális értékek fejlesztése és védelme, az emberi jogok vagy más humanitárius célok megvalósítása és védelme, a környezet védelme és megteremtése, a természeti értékek megőrzése, az egészség védelme, a gyermekek és fiatalok jogainak védelme, a tudomány, az oktatás, a testnevelés fejlesztése, valamint a természeti katasztrófa által érintett, életveszélyben lévő vagy sürgős segísége szoruló egyén vagy személyek csoportja számára egyénilag meghatározott humanitárius segítségnyújtás teljesítése értendő.

A szlovák jogrendben kizárólag magánalapítványokat ismerünk, amelyek külön jogi szabályozással rendelkeznek (az alapítványokról szóló 34/2002. sz. törvény).

A nem befektetési alap olyan nonprofit jogi személy, amely olyan pénzeszközöket gyűjt össze, amelyek célja egy általánosan hasznos cél vagy egy egyénileg meghatározott humanitárius segítségnyújtás egy olyan személy vagy személyek csoportja számára, akik életveszélyben vannak vagy sürgős segítségre szorulnak, amikor természeti katasztrófa sújtja őket. Általános hasznos célnak minősül különösen a szellemi értékek fejlesztése és védelme; az emberi jogok védelme; a környezet védelme és megteremtése; a természeti és kulturális értékek megőrzése; az egészségügy és az oktatás védelme és előmozdítása; a szociális szolgáltatások fejlesztése. (147/1997. sz. törvény a nem befektetési alapokról).

A nonprofit szervezet olyan jogi személy, amely előre meghatározott, minden felhasználó számára egyenlő feltételek mellett közhasznú szolgáltatásokat nyújt, és amelynek nyereségét nem lehet az alapítók, a testületi tagok vagy az alkalmazottak javára fordítani, hanem azt teljes egészében közhasznú szolgáltatások nyújtására kell fordítani.

Az általános érdekű szolgáltatások közé tartozik különösen az egészségügyi ellátás; a szociális segítségnyújtás és a humanitárius ellátás; a szellemi és kulturális értékek létrehozása, fejlesztése, védelme, helyreállítása és bemutatása; az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme; az oktatás, képzés és a testkultúra fejlesztése; a kutatás, fejlesztés, tudományos és műszaki szolgáltatások és információs szolgáltatások; a környezet megteremtése és védelme, a lakosság egészségének védelme; a regionális fejlődést és foglalkoztatást elősegítő szolgáltatások; a lakásellátás, a lakásállomány kezelése, karbantartása és felújítása. A közhasznú szolgáltatások nyújtására való jogosultság elsődleges kritériuma a jogi személy kötelező formáján alapul, amely jogi forma – a nonprofit szervezet. A nonprofit szervezet természetes személy, jogi személy vagy az állam alapíthatja (213/1997. sz. törvény a közhasznú szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetekről).

A civil egyesület az egyik legelterjedtebb jogi forma a nonprofit szektorban. A törvény felhatalmazza a polgárokat, hogy különböző egyesületeket, társaságokat, szövetségeket, mozgalmakat, klubokat hozzanak létre, és azokban érdekeik érvényesítése céljából társuljanak. A civil társulások irányítása az önfinanszírozás elvén alapul, ami az egyesületeknek az államtól való alkotmányosan garantált elkülönítéséből következik. A bevételi forrásokat az alapszabályban kell meghatározni. A legelterjedtebb bevételek közé tartoznak a tagdíjakból, adományokból, támogatásokból, valamint a kiegészítő gazdasági tevékenységek végzéséből származó bevételek, beleértve a vállalkozási bevételeket is. A civil egyesületek tevékenységének leggyakoribb címzettjei ezen a területen a fogyatékkal élők, az idősek, a fiatalok, a kábítószerfüggők, a hajléktalanok és az egyszülős családok. (A polgárok egyesületeiről szóló 83/1990. sz. törvény).

A szociális gazdasági tevékenység lehet nem gazdasági, egyéb jövedelemszerző vagy vállalkozói tevékenység. Ezeket a tevékenységeket az állami hatóságoktól függetlenül kell végezni.

A szociális gazdaságot Szlovákiában nem kormányzati szervezetek (civil társulások, alapítványok, nem befektetési alapok és közérdekű szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetek), kereskedelmi társaságok, szövetkezetek, egyházak speciális célú intézményei és önálló vállalkozók (természetes személy, vállalkozó, aki egyben munkáltató is) végezhetik. Ezeket többnyire nem a közhatóság finanszírozza, nem választja meg a döntéshozó testületet, és nem nevezi ki az irányító vagy felügyelő testület tagjait. Ezek a szervezetek gazdasági vagy nem gazdasági tevékenységet végeznek a tevékenységek keretében és a hatóságoktól függetlenül.

Szlovákiában már a szociális gazdaságról szóló törvény elfogadása előtt is jelentős számú olyan harmadik szektorbeli szervezet (civil egyesületek, nonprofit szervezetek) létezett, amelyek megfeleltek ezeknek a feltételeknek, és így de facto szociális vállalkozásoknak minősültek. A szociális gazdaságról szóló törvény jogi keretet biztosított számukra ahhoz, hogy tevékenységük során erre a koncepcióra támaszkodhassanak. A törvény nem említi sem az önkormányzatokat, sem a nagyobb területi egységek (VÚC) a szociális gazdaság szubjektjei között. Ezek a hatóságok csak a szociális vállalkozások tevékenységében vehetnek részt. Az önkormányzatok vagy a VÚC-k lehetnek a szociális szervezetek alapítói, és a szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról szóló törvény által megengedett jogi formák egyikét kell felvenniük. A településen vagy nagyobb területi egységben működő szociális vállalkozásnak önálló vállalkozás (entitás) formájában kell működnie.

Szociális gazdaság és szociális vállalkozás Szlovákiában

A szociális gazdaság valós kialakulásának útja Szlovákiában először a szociális vállalkozásnak, mint az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközének 2008-as törvényi rögzítésén keresztül vezetett. A szociális vállalkozást foglalkoztatáspolitikai eszközként iktatták be, és olyan jogi vagy természetes személyként definiálták, amely

- a) olyan munkavállalókat foglalkoztat, akik a foglalkoztatásukat megelőzően hátrányos helyzetű álláskeresők voltak, és akik száma az összes alkalmazottjának legalább 30%-át teszi ki,
- b) támogatást és segítséget nyújt azoknak a munkavállalóknak, akik a felvételt megelőzően hátrányos helyzetű álláskeresők voltak, hogy a nyílt munkaerőpiacon találjanak munkát,
- c) a tevékenységből származó bevételből származó, a tevékenységgel kapcsolatos összes kiadás kifizetése után fennmaradó, az érintett adóidőszakra vonatkozó, az adóbevallásban feltüntetett pénzeszközök legalább 30%-át minden évben új munkahelyek létrehozására vagy a munkakörülmények javítására fordítja,
- d) be van jegyezve a szociális vállalkozások nyilvántartásába (a foglalkoztatási szolgálatokról szóló 5/2004. sz. Törvény szerint).

A szociális vállalkozások támogatása az integráló vállalkozásnak a hátrányos helyzetű munkavállaló nyílt munkaerőpiacon való elhelyezkedéséért járó elhelyezkedési támogatás és kompenzációs támogatás formájában történt.

A kompenzációs támogatás a hátrányos helyzetű vagy veszélyeztetett személyek foglalkoztatásával kapcsolatos bérköltségekre, az egészségi állapotuk miatt hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásával kapcsolatos többletköltségekre, az egészségi állapotuk miatt nem hátrányos helyzetű és foglalkoztatott hátrányos helyzetű személyek segítségével kapcsolatban felmerült költségekre járt.

A szociális gazdaság és a szociális vállalkozások jogi kereteit 2018-ban a szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról szóló 112/2018. sz. törvény elfogadásával teremtették meg.

A törvény a szociális gazdaságot az állami hatóságoktól függetlenül, gazdasági vagy nem gazdasági tevékenységeken keresztül végzett olyan termelő, forgalmazó vagy fogyasztói tevékenységek összességéként határozza meg, amelyek fő célja a pozitív szociális hatás elérése (112/2018. sz. törvény a Szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról).

A szociális vállalkozás egy szociális gazdasági egység,

- a) amely folyamatosan, önállóan, saját nevében és saját felelősségére végez gazdasági tevékenységet,
- b) amelynek fő célja mérhető pozitív szociális hatás elérése,
- c) ahol az általa előállított, szállított, nyújtott vagy forgalmazott áruk vagy szolgáltatások, illetve azok előállításának vagy nyújtásának módja hozzájárul a pozitív szociális hatás eléréséhez,
- d) amely, amennyiben
 1. tevékenységéből nyereséget termel, az adózás utáni nyereség több mint 50%-át a fő céljának elérésére fordítja,
 2. a nyereség egy részét a kereskedelmi törvénykönyvvel összhangban osztja fel, azt olyan eljárások és szabályok szerint, amelyek nem ássák alá a fő célt,
- e) amely gazdasági tevékenységének irányításába érdekelt személyeket von be.

A pozitív szociális hatás a köz- vagy közösségi érdek teljesítése. A közérdek teljesítése a társadalom egésze vagy korlátlan számú személy számára társadalmilag hasznos szolgáltatás nyújtása, a hátrányos helyzetű vagy kiszolgáltatott személyek számára társadalmilag hasznos szolgáltatás nyújtása, valamint szociálisan hasznos szolgáltatás nyújtása. E törvény alkalmazásában a hátrányos helyzetű vagy kiszolgáltatott személyeknek nyújtott társadalmilag hasznos szolgáltatás és a társadalmilag hasznos szolgáltatás kivételével a hátrányos helyzetű vagy kiszolgáltatott személyek részére történő társadalmilag hasznos szolgáltatás nyújtása, valamint a társadalmilag hasznos szolgáltatás nyújtása olyan személycsoport részére, amely területi, tagsági, érdekeltségi vagy egyéb objektív szempontok alapján körülhatárolható és azonosítható, e törvény alkalmazásában közösségi érdek teljesítésének minősül.

A hátrányos helyzetű személy fogalma elsősorban a munkaerőpiaccal kapcsolatban értendő. A 112/2018. sz. törvény a hátrányos helyzetű személyek meghatározásakor a különböző szlovák törvényekre támaszkodik, amelyek a különböző néhez élethelyzetben lévő személyeket írják le, mint például a 448/2008. sz. törvény

a szociális szolgáltatásokról, a 305/2005. sz. törvény a gyermekek szociális és jogi védelméről és a szociális gyámságról, a 36/2005. sz. törvény a családról stb. A kiszolgáltatott személyek, valamint a hátrányos helyzetű személyek a munkaerőpiachoz való nehéz hozzáférésükkel összefüggésben, valamint a kiszolgáltatott helyzetük-höz kapcsolódó sajátos szükségleteik kielégítésére szolgáló javak és szolgáltatások igénybevevőinek kontextusában levőknek tekinthetők. (Jogértelmezés 2018)

A szociálisan hasznos szolgáltatások: az egészségügyi ellátás, a szociális segítségnyújtás és a humanitárius ellátás, a szellemi és kulturális értékek megteremtése, fejlesztése, védelme, helyreállítása és bemutatása, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme, az oktatás, nevelés és a testkultúra fejlesztése, a kutatás, fejlesztés, tudományos és műszaki szolgáltatások és információs szolgáltatások, a környezet megteremtése és védelme, a lakosság egészségének védelme, a regionális fejlődést és foglalkoztatást elősegítő szolgáltatások, a lakásellátás, a lakásállomány kezelése, karbantartása és rehabilitációja.

Összhangban azzal, hogy az Európai Unióban a közérdekű szolgáltatások egy része közérdekű szociális szolgáltatásnak minősül, ideértve a hátrányos helyzetű polgárok munkaerő-piaci integrációját vagy a szociálisan hátrányos helyzetű csoportok lakhatásának biztosítását, és összhangban azzal, hogy a környezetnek nincsenek olyan reális határai, amelyek egyetlen közösségre korlátozhatnák, a törvény úgy rendelkezik, hogy ezekben az esetekben az érdek nem *közösségi érdek*, hanem *közérdek*. Csak a bejegyzett szociális vállalkozás kap elismerést az államtól (a státusz megadása formájában), hogy valóban szociális vállalkozás. A bejegyzett szociális vállalkozások tevékenységük súlypontja szerint integrációs vállalkozásokra, energetikai vállalkozásokra és szociális lakásépítési vállalkozásokra oszthatók.

A civil egyesületként vagy nonprofit szervezetként működő szociális vállalkozás főtevékenységként gazdasági tevékenységet is végezhet, amennyiben az megfelel a szociális céljának. Ez egy társadalmilag hasznos szolgáltatás teljesítése (pozitív szociális hatás elérése) az áruk és szolgáltatások előállítása vagy értékesítése révén.

A törvény figyelembe veszi azt a helyzetet, amikor egy vállalkozó számos üzleti tevékenysége során nem biztos, hogy kész arra, hogy a pozitív szociális hatás elérését szervezetének fő céljaként fogadja el, vagy nem biztos, hogy hajlandó vagy kész teljesíteni a nyereség társadalmisításának feltételét, illetve nem hajlandó vagy nem kész teljesíteni az érdekelt felek gazdasági tevékenységének irányításába való bevonása feltételét, mivel ezek a szociális vállalkozások esetében szükségesek. Erre az esetre a törvény a társadalmilag hasznos célok (vagy pozitív szociális hatás) elérésének lehetőségét kínálja a szociális hatású vállalkozásnak való minősítésben, amely (a szociális vállalkozáshoz hasonlóan) folyamatosan, önállóan, saját nevében és saját felelősségére végez gazdasági tevékenységet, de a szociális vállalkozással ellentétben pozitív szociális hatást ér el (Jogértelmezés, 2018). A szociális vállalkozás és a szociális hatású vállalkozás a szociális gazdaság tágabb terében működő vállalkozások.

Különbséget kell tenni azon szociális vállalkozások között, amelyek pozitív szociális hatást gyakorolnak egy adott közösségre, és azok között, amelyek pozitív szociális hatást gyakorolnak a társadalom egészére. A közösségi érdek olyan pozitív szociális hatás, amely egy adott közösségre korlátozódik, a közérdek pedig a társadalom egészére gyakorolt pozitív szociális hatás. A bejegyzett szociális vállalkozások akkor minősülnek közösségi célú vállalkozásnak, ha közösségi érdekből érnek el pozitív szociális hatást, és közhasznú vállalkozásnak, ha közérdekből érnek el pozitív szociális hatást.

A bejegyzett szociális vállalkozás olyan szociális vállalkozás, amely megkapta a bejegyzett szociális vállalkozás státuszt. A kvázi-szociális vállalkozás olyan civil egyesület, alapítvány, nonprofit szervezet, egyházi célú gazdasági társaság, kereskedelmi társaság, szövetkezet vagy természetes személy vállalkozó, amely gazdasági tevékenységet folytat, fő célja mérhető pozitív szociális hatás elérése, és a szociális vállalkozás fennmaradó három feltétele közül legalább kettőt teljesít (több mint 50%-ban szociális célba történő újrabefektetés; pozitív szociális hatás elérése akár áruk/szolgáltatások, akár termelési módszer révén; az érdekelt felek részvétele).

A szociális gazdasági ágazat állami szabályozását a szociális gazdasági szerv, a Szociális Gazdasági Tanács határozza meg, amelynek partnerei az ágazat ernyőszervezetei.

A szociális vállalkozások közvetlen és közvetett támogatásban részesülnek. A közvetlen támogatási formák a kompenzációs támogatás és a beruházási támogatás. A kompenzációs támogatás olyan szociális vállalkozásoknak szól, amelyek a pozitív szociális hatás elérése szempontjából hátrányos helyzetben vannak a hasonló tevékenységeket nyereségszerzés céljából végző átlagos vállalkozókhöz képest. A támogatás lehet visszatérítendő vagy vissza nem térítendő, a vissza nem térítendő támogatásnak nem feltétele a visszatérítendő pénzügyi támogatással való kombináció.

A szociális vállalkozásoknak nyújtott beruházási támogatást beruházás vagy beruházási projekt előkészítése és az előkészítéshez kapcsolódó tanácsadási szolgáltatások támogatása céljából nyújtják. A támogatás vissza nem térítendő pénzügyi támogatás formájában történik, amelyet pénzügyi eszköz igénybevételel kell kombinálni, és amelynek összege a beruházási projekt teljes költségének legalább 20%-át kell elérnie. A beruházási támogatás formái a következők:

- a) olyan pénzügyi eszköz, amelynek végrehajtása során pénzeszközöket bocsátanak rendelkezésre visszatérítendő támogatás formájában,
- b) olyan pénzügyi eszköz, amelynek végrehajtása a pénzeszközök rendelkezésre bocsátását visszafizetendő és vissza nem fizetendő támogatási forma kombinációja foglalja magában,
- c) feltételelesen visszafizetendő pénzügyi hozzájárulás,
- d) vissza nem térítendő pénzügyi hozzájárulás,
- e) bejegyzett szociális vállalkozásoknak nyújtott támogatás.

A támogatás közvetett formái az adóintézkedések (jövedelemadó-kedvezmény, kedvezményes hozzáadottértékadó-kulcs), ingatlanok átruházása (az állam, az önkormányzatok és a helyi hatóságok által), közbeszerzések (szociális perspektíva alkalmazása, fenntartott szerződések), kereslettámogatás (szolgáltatási utalványok).

A közbeszerzés egy olyan speciális eljárás, amelynek célja, hogy szabályozza az olyan áruk, szolgáltatások és építési beruházások beszerzésére vonatkozó speciális eljárásokat, amelyek árát közpénzekből fizetik ki (343/2015. sz. törvény a közbeszerzésről). A törvény előírja az ajánlatkérő szervek és ajánlatkérők számára a szociális szempont alkalmazásának kötelezettségét a meghirdetett közbeszerzési szerződések legalább 6%-ánál, ha egy adott naptári évben az ajánlatkérő szerv vagy ajánlatkérő legalább 10 közbeszerzést hirdetett meg. A nyilvántartásba vett szociális vállalkozások előnyben részesülnek a szociális dimenzió tekintetében, és könnyebben juthatnak szerződéshez (fenntartott szerződések), ami lehetővé teszi az ajánlatkérő számára, hogy a kötelező szociális dimenzióra vonatkozó kvótát teljesítse a kiírt pályázatokban.

A támogatás feltételei azon az elven alapulnak, hogy mivel vállalkozásról, jelen esetben szociális vállalkozásról van szó, a támogatásnak mindig kell, hogy legyen egy bizonyos visszafizetendő része. A vissza nem térítendő támogatás odaítélésének feltétele, hogy a vállalkozás előzetesen jóváhagyott visszatérítendő támogatásban részesült, vagy bizonyítottan kereskedelmi intézményektől kapott visszatérítendő forrásokat. Ily módon garantálni kell, hogy üzleti tervét a pénzügyi fenntarthatósági kritériumok alapján függetlenül értékelik, Szükség esetén a visszafizetendő forrásokat nem visszafizetendő forrásokkal egészítheti ki, de nem fordulhat elő, hogy a vállalkozás egyáltalán ne tudjon bevételt termelni, és ezért teljes mértékben az állami támogatástól függjön. A támogatás úgy van elosztva, hogy vissza nem térítendő támogatás, szubvenció csak olyan vállalkozásnak adható, amely gazdasági tevékenységén keresztül közvetlenül pozitív szociális hatást ér el, ahol például munkaintegrációt vagy kiszolgáltatott személyek számára szolgáltatásokat nyújt, ugyanakkor vagy a nyereség lehető legnagyobb mértékű társadalmisítását (nyereségének 100%-át szociális céljára fordítja), vagy a lehető legnagyobb mértékű részvételt (közvetlenül a munkavállalók által demokratikusan irányított) valósítja meg.

Az a bejegyzett szociális vállalkozás, amely nyereségének 100%-át pozitív szociális hatás elérésére fordítja, vagy amely demokratikus irányítást alkalmaz, beruházási támogatás, kompenzációs és kereslettámogatási támogatás formájában kaphat szubvenciót. Egy másik bejegyzett szociális vállalkozás pénzügyi eszköz formájában beruházási támogatásban és feltételelesen visszafizetendő pénzügyi hozzájárulásban, valamint pénzügyi eszköz formájában kompenzációs támogatásban részesülhet. A törvény továbbá lehetővé teszi, hogy a bejegyzett szociális vállalkozások az állam, valamint az önkormányzatok és helyi hatóságok támogatásában részesüljenek. Konkrétan az ingatlan általános értékénél alacsonyabb áron történő ingatlanértékesítés vagy az ingatlanszakértői véleményben meghatározott bérleti értékénél alacsonyabb áron történő ingatlanbérbeadás formájában.

2023-ban elfogadták a szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról szóló törvény módosítását, amelynek legjelentősebb rendelkezései a családi vállalkozások területét érintik. A családi vállalkozások fogalmát a szlovák jogszabályok eddig nem határozták meg. A szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról szóló törvény 2023 júliusától hatályos módosítása bevezette a családi vállalkozás jogi definícióját és meghatározta annak meghatározó jellemzőit. A családi vállalkozások lehetnek:

- a) gazdasági társaságok (pl. bejegyezve a kereskedelmi nyilvántartásba),
- b) szövetkezetek,
- c) természetes személyek – vállalkozók (pl. a cégjegyzékbe bejegyzett egyéni vállalkozók).

Feltétel, hogy a közös család több tagja a vállalkozáshoz törvényes kötődéssel rendelkezzen. Közös családtagnak minősülnek: házastársak, egyenes ági rokonok (pl. gyermekek), testvérek és egymással negyedik fokig rokonságban álló személyek, valamint ezek házastársai. A családi vállalkozásnak a jóváhagyott törvény értelmében vett gazdasági társaságnak kell lennie. Nem lehet olyan szervezet, amelyet nem elsősorban üzleti tevékenység céljából hoztak létre (pl. alapítvány, nonprofit szervezet).

A törvény a családi vállalkozás meghatározó jellemzőit a közös család tagjainak a vállalkozáshoz való viszonya (kapcsolata) tekintetében határozza meg.

Regionális szociális gazdasági központok valamennyi megyében működnek. A bejegyzett szociális vállalkozások 2018 júliusa óta fokozatosan kezdenek megjelenni. Jelenleg 532 szociális vállalkozás van bejegyezve a Szlovák Köztársaság Munkaügyi és Szociális Minisztériumának szociális vállalkozások nyilvántartásába (1. táblázat).

1. táblázat. A bejegyzett szociális vállalkozások Szlovákia régióiban

Önkormányzati Régiók	Szociális vállalatok száma	A szociális vállalkozás jogi formája					A legkevésbé fejletlenek minősített eljárások száma
		Korlátolt felelősségű társaság	Szövetkezet	Természetes személy - vállalkozó	Nonprofit szervezet	Civil szervezet	
Kassai Önkormányzati Régió	93	84	1	1	2	5	6
Eperjesi Önkormányzati Régió	70	66	1	x	x	3	9
Besztercebányai Önkormányzati Régió	80	68	5	x	5	2	4
Nyitrai Önkormányzati Régió	38	34	1	2	x	1	x

Zsolnai Önkormányzati Régió	104	92	x	4	3	5	x
Trencsényi Önkormányzati Régió,	75	71	x	1	x	3	x
Nagyszombati Önkormányzati Régió	43	39	x	x	1	3	x
Pozsonyi Önkormányzati Régió	29	24	x	x	x	5	x
összesen	532	478	8	8	11	27	x

Forrás: saját feldolgozás a következő adatok alapján: Szlovák Köztársaság Munkaügyi és Szociális Minisztériuma - Szociális vállalkozások nyilvántartása. online]. [idézi: 2024. 01. 15.]. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika>; MPSVaR SR – A legkevésbé fejlett járások listája, 3. negyedév 2023 [online]. [idézve: 15. 01. 2024]. Elérhető az interneten: Zoznam najmenej rozvinutých okresov > ÚPSVaR (gov.sk).

A bejegyzett szociális vállalkozások tevékenységi köre és tevékenységei eltérőek. Ezek közé tartozik például a szociális szolgáltatások nyújtása, szakmai tanácsadói tevékenység – szociális, oktatási; szolgáltatások nyújtása alacsony iskolai végzettségű, tartósan munkanélküli polgárok foglalkoztatásán keresztül, textilgyártás; ta- karítási és gondnoki szolgáltatások és hasonlók.

2021-ben, amikor megjelent a szlovákiai szociális vállalkozói tevékenység helyzetéről szóló éves jelentés, 2020-ban 240 szociális vállalkozást regisztráltak (Polačková, Pongrácz, 2021). A bejegyzett szociális vállalkozások számának növekedését tekintve jelentős, több mint 120%-os növekedést figyelhetünk meg.

Regionális szempontból a legjelentősebb számú bejegyzett vállalkozásnövekedés a Zsolnai Önkormányzati Régióban tapasztalható, ezt követi a Kassai Önkormányzati Régió, a Besztercebányai Önkormányzati Régió, a Trencsényi Önkormányzati Régió és az Eperjesi Önkormányzati Régió.

A legalacsonyabb számú szociális vállalkozás a Nagyszombati Önkormányzati Régióban és a Nyitrai Önkormányzati Régióban, a legkevésbé pedig a Pozsonyi önkormányzati régióban található.

A legkevésbé fejlett járások azok, amelyek problémákat mutatnak a szociális és gazdasági fejlődésben. Ilyen járások az Eperjesi, Kassai és Besztercebányai önkormányzati régiókban találhatók. Ugyanakkor Szlovákia más régióihoz képest a munkaerőpiacon a legsúlyosabb problémák a hátrányos helyzetű jelentkezők számát és a hosszútávú fejlődést tekintve az Eperjesi és Besztercebányai önkormányzati régiókban vannak.

Számos szociális és gazdasági probléma halmozódik fel az Eperjesi Önkormányzati Régióban, ahol a hátrányos helyzetű álláskeresők nagy száma mellett a szociálisan hátrányos helyzetű polgárok száma is magas. A vállalkozások számának növekedése ellenére a hátrányos helyzetű polgárok foglalkoztatására gyakorolt hatást tekintve a mennyiségi hatás viszonylag alacsony, mivel a hátrányos helyzetű polgárok teljes száma (a foglalkoztatási törvény szerint) Szlovákiában körülbelül 147 ezer főt tesz ki, a szociálisan rászoruló polgárok teljes száma pedig körülbelül 68 ezer.

Befejezés

A szociális gazdaság térsége két alapvető megközelítéssel határozható meg: intézményi forma vagy értékkritériumok alapján. A szociális gazdaság első megközelítése a szövetkezeteket, egyesületeket, alapítványokat (beleértve a nem befektetési alapokat is) és a kölcsönös önszegélyező társaságokat és egyesületeket foglalja magában (az első három szervezettípussal ellentétben ez a típus Szlovákiában nem létezik külön jogi formaként). A második megközelítés nem korlátozza az intézményi vagy jogi formát, hanem a szociális gazdaságot egyedi kritériumok alapján jellemzi: a szervezet a közösség tulajdonában van; ezt a közösséget általános érdek vagy tagjait kölcsönös érdek szolgálja (a cél nem a profit és nem a részvényesek díjazása); a szervezetet függetlenül az államtól irányítják; részvételi struktúrákkal rendelkezik; az emberek a munkaerő és a tőke felett állnak. A mi viszonyaink között a harmadik szektor szervezetei kialakítottak egy bizonyos szervezeti keretet, amely saját tapasztalatokkal rendelkezik a források megszerzésében, valamint a társadalmi küldetés megvalósításában. A szociális gazdaságról szóló törvény elfogadása előtt is jelentős számú olyan szervezet (civil társulások, nonprofit szervezetek, szövetkezetek, valamint kereskedelmi társaságok) létezett, amelyek teljesítették ezeket a feltételeket, és így ténylegesen szociális vállalkozások voltak.

A jogszabályi keret ösztönzi a szociális gazdasági ágazatban működő vállalkozások pozitív hatását, mivel például még akkor is, ha a szociális gazdasági szervezet fő célja a mérhető pozitív szociális hatás elérése, a gazdasági szervezet jogosult arra, hogy a tevékenységéből származó nyereségének kevesebb mint 50%-át a fő cél elérésétől eltérő célokra fordítsa. A hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott emberek foglalkoztatásának növelése hozzájárulhat a lakosság szegénységi és társadalmi kirekesztésének kockázatcsökkentéséhez. Ez hosszú távú perspektíva; jelenleg a szociális vállalkozások számának jelentős növekedése ellenére a tényleges hatás viszonylag csekély a hátrányos helyzetű emberek összlétszámához képest. Az integratív szociális vállalkozások közvetlen és közvetett támogatásának, beleértve a kötelező szociális szempont bevezetését a közbeszerzésekben, a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű, különösen a képzettség, a gyakorlati készségek, a tapasztalat hiánya, a tartós munkanélküliség vagy a kirekesztéshez és marginalizálódáshoz vezető szociális problémák miatt hátrányos helyzetben lévő különböző csoportok foglalkoztatási lehetőségeinek és munkaerő-piaci integrációjának növekedéséhez kell vezetnie. A szociális vállalkozások a vállalkozások széles körét foglalják magukban, amelyek különböző formákat öltenek. Nemcsak a munkaerő-piaci integrációra összpontosíthatnak, hanem lakhatást is biztosíthatnak alacsony jövedelmű csoportok számára, szociális szolgáltatásokat vagy árukat a kiszolgáltatott, hátrányos helyzetű vagy kirekesztett emberek számára. A szolgáltatási utalványokat azért vezették be, hogy ösztönözzék a keresletet a rászorulóknak számára gondozási és személyi segítségnyújtási szolgáltatásokat nyújtó, bejegyzett szociális vállalkozások szolgáltatásai iránt, ezáltal növelve az idős vagy fogyatékkal élő emberek számára az ilyen típusú szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

Végezetül hangsúlyozzuk, hogy a szociális és szolidáris gazdaság francia koncepcióját inspirálónak tartjuk mind a szlovák történelmi hagyományok, mind átfogó értelmezése szempontjából. A szociális és szolidáris gazdaság az embert állítja a gazdasági és szociális fejlődés középpontjába. A szociális gazdaság jövőbeni fejlődése a mi viszonyaink között a települési közösségfejlesztéssel (szövetkezeti és közösségi vállalkozásokon keresztül), a foglalkoztatáspolitikával (a közvetítő munkaerőpiacon, a támogatott foglalkoztatási központokon keresztül), a harmadik szektor fejlesztésével (közhasznú szervezeteken keresztül) és a szociálpolitikával (szociális szolgáltatásokon keresztül) kapcsolatos területeken keresztül mehet végbe.

ACKNOWLEDGMENT

This research was supported by the Bratislava University of Economics and Management, [grant number 1/2022 Social inequalities].

Irodalom

- CEP–CMAF Social Economy Charter 10 April 2002 – Revised version approved on 25 June 2015. Elérhető: <https://www.socialeconomy.eu.org/the-social-economy/the-social-economy-charter/>.
- Décret n°81–1125 du 15 décembre 1981 Création de la Délégation à l'économie sociale.
- Defourny, J.–Nyssens, N.: *Économie sociale et solidaire. Socioéconomie du 3e secteur.* De Boeck Supérieur, Louvain-la-Neuve 2017 ISBN 978-2-8041-8302-8.
- Dudová, I.–Stanek, V. –Polonyová, S. (2018): *Sociálna politika.* Bratislava: Wolters Kluwer SR. 400 s. ISBN 978-80-8168-866-9.
- Duverger, T. (2019): L'institutionnalisation de l'économie sociale et solidaire: État et société civile organisée en France de 1981 à 2017. In: *Informations sociales*, vol. 199, č. 1, 2019, s. 28–35. <https://doi.org/10.3917/inso.199.0028>
- Duverger, T.: L'invention de l'économie sociale en France et en Europe, un compromis institutionnel instable , In: *Revue de droit comparé du travail et de la sécurité sociale* [Online], L'invention de l'économie sociale en France et en Europe, un compromis institutionnel instable (openedition.org). <https://doi.org/104000/rdctss.3988>
- Korimová, G. (2008): A szociális gazdaság fejlesztésének elméleti és módszertani alapjai. In: *Közgazdasági folyóirat*, 56., (3), pp. 311–325.
- LOI n° 2014-856 du 31 juillet 2014 relative à l'économie sociale et solidaire.
- Lubelcová, G. (2012): Szociális gazdaság: fogalmak, lehetőségek, kockázatok. In: *Szociológia*, 44., (1), pp. 83–108.
- MUNKAÜGYI, SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI MINISZTERIUM: *A szociális vállalkozások nyilvántartása.* [online]. [idézve: 2023. 01. 15.]. Elérhető az interneten: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika>.
- Poláčková, Z.–Pongrácz, E. (2020): *Szociális vállalkozás a világvárvány idején. Éves jelentés a szociális vállalkozói tevékenység helyzetéről Szlovákiában 2020-ban.* A Szlovák Köztársaság Munka, Szociális és Családügyi Minisztériumának Végrehajtó Ügynöksége (IA MPSVR SR), 2021 [online]. [idézve: 15. 01. 2024]. Elérhető az interneten: https://socialnaekonomika.sk/wp-content/uploads/2022/09/Rocna-suhrna-sprava-o-rozvoji-SE-v-SR-2020_Socialne-podnikanie-v-case-pandemie.pdf?undefined=undefined.

A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG MUNKAÜGYI, SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI MINISZTERIUM: *A legkevesbé fejlett régiók listája, 2023. harmadik negyedév* [online]. [cit. 2024. 01. 15.]. Elérhető az interneten: A legkevesbé fejlett járások listája > ÚPSVaR (gov.sk). Zoznam najmenej rozvinutých okresov > ÚPS-VaR (gov.sk).

112/2018. sz. törvény a szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról, valamint egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről.

5/2004 sz. törvény a foglalkoztatási szolgálatokról és egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről.

34/2002. sz. törvény az alapítványokról és a Polgári Törvénykönyv módosításáról.

147/1997. sz. törvény a nem befektetési alapokról, kiegészítve a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 207/1996. sz. törvényét.

213/1997. sz. az általánosan hasznos szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetekről, valamint egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről.

83/1990. sz. törvény a polgárok egyesülési jogáról.

513/1991. sz. törvény a kereskedelmi törvénykönyvről.

305/2005. sz. törvény a gyermekek szociális és jogi védelméről és a szociális gyámságról.

36/2005. sz. törvény a családról.

448/2008. sz. törvény a szociális szolgáltatásokról.

A szociális gazdaságról és a szociális vállalkozásokról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok értelmezése. [online]. [idézte: 2024. 01. 10.]. Elérhető az interneten: <https://socialnaekonomika.sk/vyklad-zakona-o-se-a-sp-a-suvisiaca-legislativa/index.html>.

Jegyzet

¹ Magyarországon a szociális gazdaság helyett a társadalmi vállalkozás jelenleg az elterjedtebb kifejezés. Szlovákiában azonban a társadalmi („spoločenský”) tágabb míg a („sociálne”) szociális szűkebb fogalom, és ez megjelenik a legtöbb törvényben is. Mivel a cikkben tárgyalt fogalomra Szlovákiában a szociális vállalkozás kifejezést használják, a tanulmány is ezt a gyakorlatot követi.